

Łukasz Korzeniowski

Karol. Papież, który stał się memem

**Kontrkult papieski,
czyli postać Jana Pawła II
w kulturze internetu**

Najbardziej
ikoniczny
i memiczny
wizerunek
Jana Pawła II
- tzw. żółta twarz
lub żółta mordka

Tu wszystko się zaczęło. Geneza kontrkultu i ewolucja zjawiska

O tym, jak ważną postacią dla Polski był – i wciąż jest – Jan Paweł II, nie trzeba nikogo przekonywać. Odegrał on istotną rolę w najnowszej historii naszego kraju, stając się autorytetem dla wielu Polaków. Papieża doceniano i podziwiano; otaczano szczególnym kultem już za życia (by wspomnieć choćby nadanie w 1991 roku szpitalowi powiatowemu w Wadowicach imię Jana Pawła II). Papieskie pielgrzymki przyciągały tłumy wiernych, gromadziły tych bardziej i tych mniej wierzących. Papież Polak przybywał bowiem do swojej ojczyzny nie tylko jako głowa Kościoła katolickiego – wizyty Jana Pawła II w Polsce stawały się wydarzeniami, którymi żyło całe społeczeństwo, które umacniały w wierze, a także budowały jedność narodu. Na polityczno-społecznym życiu Polski niejednokrotnie odciskały piętno równie silne jak na życiu duchowym. Jan Paweł II stał się więc nie tylko religijnym przewodnikiem Polaków, ale przewodnikiem Polaków w ogóle. Jego śmierć zjednoczyła Polaków, w obliczu odejścia „naszego papieża” nieważne stały się spory i kłótnie – wszyscy czuli się jednością, każdy czuł się dotknięty tą stratą, każdemu sprawiała ona ból. Wspólna, narodowa żałoba.

Jan Paweł II cieszył się powszechnym szacunkiem i estymą, po śmierci zaczęto go nazywać „Wielkim”, rozpostarto wokół niego nimb świętości. Papież z Wadowic stawał się niekwestionowanym wzorem cnót i postępowania, jego postać była idealizowana, wręcz mityzowana. Nikt nie odważyłby się na krytykę pontyfikatu Jana Pawła II, a jeśli by to zrobił, liczyć musiałby się ze społecznym ostracyzmem. Nie można było stanąć w opozycji do kultu papieża.

Trzeba się jednak zastanowić nad tym, jak ten kult wyglądał. Można odnieść wrażenie, że z biegiem czasu spłycało nauczanie papieża, jego słowa stawały się pustymi frazesami, by później to nauczanie zastąpić – ujmując to symbolicznie – kremówką. Jest ona tutaj metaforą zakorzenionego w świadomości społecznej wizerunku Jana Pawła II jako miłośnika gór, jazdy na nartach, pieszych wycieczek, bezpośredniego w kontaktach z wiernymi i żartobliwego kapłana o luźnym podejściu do watykańskich zasad, „Wujka”, jakim był dla swoich studentów, a nie Jana Pawła II – filozofa, myśliciela, teologa. I nie ma nic złego w tym, że Jana Pawła II w tak dwojaki sposób odbierano. Tego pewnie oczekiwał sam papież, to był sposób, by nie budować niepotrzebnego dystansu między nim a wiernymi. Problem

w tym, że im więcej czasu od śmierci papieża upływało, tym bardziej Jan Paweł II, który po maturze chodził na kremówki, wypierał Jana Pawła II, który nauczał, by zło dobrem zwyciężać, by wymagać od siebie, choćby i inni od nas nie wymagali.

Taka zmiana odbioru pontyfikatu Jana Pawła II sprawiła, że postać papieża stała się produktem marketingowym. Papieża można było sprzedać, można było na nim zarobić. Nieważne, co on sam mówił, jakie postawy reprezentował. Liczył się pieniądź. Pieniądź, którego nie robi się na naukowych publikacjach czy kościelnych rozważaniach, ale na gadżetach. Jana Pawła II skomercjalizowano.

Papieskie przemówienie z 16 czerwca 1999 roku z wadowickiego rynku – skądinąd dla wielu mieszkańców zapewne wzruszające – w którym Ojciec Święty wspomniął o kremówkach, stało się jedną z przyczyn rozwinięcia handlowo-marketingowego kultu papieża. Można powiedzieć, że to od tamtych nieszczęsnych kremówek *wszystko się zaczęło*.

By nie być gołostownym – wystarczy spojrzeć, jak wadowickie cukiernie licują się, która z nich ma najbardziej papieską kremówkę ze wszystkich papieskich kremówek. Przykład z ostatnich dni, z września 2019 roku: na jednym z szyldów reklamowych cukierni pojawił się, zrobiony niezbyt udolnie czarnym markerem, dopisek w języku angielskim: „Real Papa’s Cake. Come here”. Posiadanie receptury na prawdziwą papieską kremówkę jest w Wadowicach na wagę złota. „Oryginalną wadowicką recepturą” na swoje „Wadowickie Kremówki Papieskie” (kremówki w proszku, dodajmy) chwali się jedna z firm z branży spożywczej. Można odnieść wrażenie, że Jan Paweł II zostawił nam po sobie jedynie kremówki.

Co bardziej ironicznie odpowiedzą, że nie tylko kremówki – mamy przecież zapalniczki z wizerunkiem papieża, takowe flagi, parasolki, breloki, popielniczki, pendrive’y, zegary, poduszki, koszulki, czapki, a nawet talerze. Nikogo chyba nie dziwi, że na okładkach zeszytów do religii najczęściej spotykamy Jana Pawła II. Prawdziwa papieska gadżetomania.

Do tego masowego kultu papieża i komercjalizacji jego osoby dodajmy jeszcze pomnikozę. Jak się szacuje, w Polsce jest ponad siedemset pomników Jana Pawła II (powstają nawet internetowe galerie tych najgorszych z najgorszych), niezliczona ilość poświęconych mu tablic, ulic, skwerów, placów i szkół jego imienia. Szkolne akademie z okazji urodzin papieża, z okazji wyboru papieża, z okazji śmierci papieża, festiwale poezji papieskiej, konkursy wiedzy o papieżu. Jan Paweł II jest wszędzie, jego nauczanie – już niekoniecznie. Dziedzictwo papieża polaka zostaje powoli zatracane.

Jan Paweł II z jednej strony był świętością, osobą nietykalną i niepodlegającą krytyce, z drugiej – leżał gdzieś na kiczowatym straganie. Nie do końca to z sobą współgrało, ale nikomu to raczej nie przeszkadzało. Można się teraz tylko zastanawiać, czy to, co nazwiemy w dalszej części kontrkultem, było reakcją na idealizowa-

nie papieża czy na infantyilizację jego postaci. Czy *szkalując papieża*, naśmiewamy się z przesadnego, pompatycznego i ogólnonarodowego kultu jego osoby, czy też tworzymy swoją karykaturę już istniejącej karykatury kultu, czyli sprowadzenia papieża i tego, co z nim związane, do produktu marketingowego? Być może i jedno, i drugie.

Kontrkult jest opozycją do „kultu głównego nurtu”, alternatywą, dość skrajną, prowokacyjną. Opozycją, która chce ośmieszyć, poniżyć i zdeprecjonować to, co dla większości jest ważne, co większość darzy szacunkiem. Kontrkult rozwinął się wśród młodzieży, która, jak zauważa ojciec Adam Zięba w jednym ze swoich felietonów, „zawsze jest wyczulona na wszelkie formy sztuczności, fasadowości czy hipokryzji starszego pokolenia. Dlatego papież może stać się Wielkim Nieobecny zamkniętym w starannie opieczętowanym panteonie Wielkich Polaków”, i dodaje, że na przesyt – w tym wypadku obecności Jana Pawła II w przestrzeni publicznej – reaguje się ironią¹.

Jako że środowiskiem, w którym młodzi ludzie są bardzo aktywni, jest internet, właśnie tam narodził się i rozwinął kontrkult papieski. Kiedy zaczęło się *szkalowanie papieża*? Jak podaje *Miejski słownik slangu i mowy potocznej* w haśle „cenzopapy” (wulgarna lub zabawna grafika, animacja, piosenka tudzież historia, w której wyszydza się papieża)², pierwsze z nich pojawiły się około roku 2009 na forach obrazkowych.

Początkowo cenzopapy były wulgarne. Charakterystyczna, żółta twarz papieża służyła do cenzurowania (stąd nazwa) kadrów z filmów pornograficznych bądź była umieszczana zamiast twarzy występujących w takich filmach aktorów. Doklejanie twarzy papieża do obscenicznych fotografii czy umieszczanie jej w takowych kontekstach było niezwykle radykalnym sposobem *szkalowania*, co musiało budzić ogromną irytację i złość tych, dla których postać Jana Pawła II była ważna. Z czasem cenzopapy stawały się mniej wulgarne, a przez to też bardziej powszechne, docierały do większego grona odbiorców. *Szkalowanie papieża* stało się modne, powstawały, i wciąż powstają, liczne memy z Janem Pawłem II, już nie tylko obrażające go i ośmieszające, ale i takie, które są zabawne i jednocześnie neutralne wobec postaci papieża, pozbawione pejoratywnego wydźwięku.

Dzisiaj możemy mówić już nie tylko o cenzopapach, ale o pewnym toposie papieża. Jan Paweł II stał się postacią ikoniczną, wpisał się w kulturę internetu. Samemu papieżowi i temu, co z nim w jakiś sposób związane, przypisano kod kulturowy,

¹ M. Zięba, *Dlaczego się „odjaniepawla”*, 19.05.2018, <https://www.rp.pl/Opinie/180519394-O-Maciej-Zieba-Dlaczego-sie-odjaniepawla.html> [dostęp: 10.09.2019].

² Hasło „Cenzopapa”, w: *Miejski słownik slangu i mowy potocznej*, <https://www.miejski.pl/slowo-Cenzopapa> [dostęp: 10.09.2019].

funkcjonujący w określonych obszarach internetowych społeczności, a powoli też i w świecie rzeczywistym. Można więc mówić, że w przenikających się już rzeczywistościach internetowej i realnej istnieje kontrkult papieża Jana Pawła II.

Papieża wcieleń kilka. Jak jest przedstawiany Jan Paweł II w internecie

Jak wspomniałem, najwcześniejsza twórczość z nurtu cenzopapizmu była wulgarna, szydercza i obraźliwa. Jana Pawła II starano się zdehumanizować, pokazać w negatywnym świetle, a wszystko oczywiście w sposób absurdalny, przypisując mu czyny, których nie mógł popełnić. Ale nie o realność tych zdarzeń chodziło – liczyło się to, by irytować, denerwować i prowokować.

Jana Pawła II określa się, między innymi, jako „Bestię z Wadowic”. Na portalu cda.pl jest dostępny ponaddziewięćminutowy film „Seryjni mordercy – Bestia z Wadowic”. Video jest fragmentem prawdziwego dokumentu, do którego wmontowano zdjęcia Jana Pawła II z czasów jego pontyfikatu, i kiedy był kardynałem. Fotografie Jana Pawła II pojawiają się, gdy lektor wypowiada słowa „Był pedofilem, gwałtciелеm i rabusiem”, „Znęcał się nad dziewczynkami”, „Dziewczynka zrozumiała, że padła ofiarą gwałtciela”. Kolejna część filmu zawiera wypowiedzi byłych więźniarek niemieckich obozów koncentracyjnych o eksperymentach medycznych przeprowadzanych przez Josefa Mengele. Wypowiedzi te są ilustrowane zdjęciami papieża, co sugerować ma jego związki z tym obozem. Pojawia się też fotomontaż, na którym twarz Jana Pawła II wklejona została w miejsce twarzy osoby ubranej w mundur z nazistowską swastyką i wykonującej gest powitalny III Rzeszy.

W serwisie YouTube umieszczony został klip „Miasto Bestii Wadowice”³, przeróbka piosenki „Moje miasto Wadowice”. W tekście znajdują się wulgarne określenia i oskarżenia pod adresem Karola Wojtyły o pedofilię:

*To nieludzkie okolice,
to jest bestii miasto, Wadowice
Tu ksiądz Karol pierwsze dzieci zgwałcił
Chory instynkt łowcy w sobie wykształcił.*

*To przeklęte okolice,
To potwora miasto, Wadowice
Małopolski to całej zakąta
Co bestię z Wadowic na świat wydała.*

³ Ulana Kuhwa, *Miasto Bestii Wadowice*, 16.06.2018, <https://www.youtube.com/watch?v=j8KS8qQhKlg> [dostęp: 10.09.2019].

Ponadto na YouTube istnieje seria muzycznych wideo autorstwa „Papajaka Watykaniaka”, w których Jana Pawła II przedstawia się jako pedofila, gwałtciela czy zbrodniarza wojennego. Na Facebooku natomiast funkcjonuje strona „Bestia z Wadowic”, zawierająca memy z papieżem.

Istnieje kilka *past* (rodzaj internetowego, zupełnie absurdalnego opowiadania) o komendancie Wadowitzu – niemieckim żołnierzu walczącym z Polakami, w którym należy dopatrywać się Karola Wojtyły. W tych fikcyjnych historiach Wadowitz odpowiedzialny jest, między innymi, za szturm na polską wieś, pacyfikację ludności, zniszczenie kościoła; ukazywany jest jako ktoś, kto „nienawidził polskiej, katolickiej hołoty”.

W innej paście, stylizowanej na Mickiewiczowskie *Dziady*, a zatytułowanej „Dziady cz. 2137. Kremówkarz Wojtyła”⁴, czytamy:

*GUŚLARZ
Czarne z gara płyną buchy
Lecą geste kłęby pary
Wzywam was, najcięższe duchy
Te bez czci i te bez wiary*

CHÓR

*Pierzchaj ten, kto w Boga wierzy
Śwąd kremówek czuć nieświeży*

(Wchodzi DUCH)

*Duch piekielny w szacie białej
Papież Polak, Biskup Rzymu
W lewej dłoni z pastorałem
W prawej akt aneksji Krymu*

*DUCH
Imię moje jest Jan Paweł
Jam pół człowiek jest, pół diabeł
Jam jest bestia straszna sroga
Jam jest szatan, śmierć i trwoga
Jam dowodził na Wołyniu
Jam pociągał spust w Katyniu
Prowadziłem Tupolewa
Celowałem prosto w drzewa
Jam jest święty
Co uderzył w World Trade Center
Strącił Łuszczą z ośmiu pięter (...).*

W kolejnych scenach uwypuklony zostaje wątek rzekomej pedofilii Jana Pawła II, pojawiają się dzieci: Józio i Rózia, analogicznie jak w II części *Dziadów*. Wulgarne i dosadnie opisywane są czyny popełnione przez Ducha.

Pojawia się tu także nawiązanie do ataków na WTC z 11 września 2001 roku. Sprawstwo bądź współudział w tym ataku terrorystycznym są często przypisywane Janowi Pawłowi II. Na przykład w memach związanych z tą tragedią papież występuje jako pilot samolotu, planuje zamach w rozmowach z G. Bushem (zdjęcie przedstawia Jana Pawła II rozmawiającego z prezydentem USA, a podpis pod

⁴ <https://polskie-pasty.blogspot.com/2017/05/dziady-cz-2137-kremowkarz-wojtya.html> [dostęp: 10.09.2019]

Jan Paweł II, kremówki i wieże WTC. Absurdalny fotomontaż, który może oburzać nie tyle ze względu na postać papieża, ile wykorzystanie tragedii w celach humorystycznych

2

zdjęciem brzmi: „I wtedy samolot je*nie w wieżę. W tę wieżę”. Podpis jest parafrazą słów, które papież wygłosił w 1979 roku podczas mszy na placu Zwycięstwa w Warszawie) czy strzela kremówkami w wieżowiec.

Przypisywanie Janowi Pawłowi II zbrodni wojennych i strzelania do Polaków to częsty motyw w szkalujących cenzopapach. Zastanawiająca jest pomysłowość autorów i ich zaangażowanie w tworzenie takich produkcji. Warto tu nadmienić, że powstały dwie minigry komputerowe „Wołyn Assault”, w których gracz wciela się w postać Jana Pawła II i ma do spełnienia misję wojskową na Wołyniu. Jedna z gier rozpoczyna się od grafiki, na której ukazany jest znak drogowy oznaczający miejscowość „Wadowice”, a w tle słyszymy papieża mówiącego: „Tu, w tym mieście, w Wadowicach, wszystko się zaczęło”. Zadaniem gracza jest, między innymi, zbieranie kremówek, które zwiększają żywotność postaci. Gry są z rodzaju platformowych, oparte na prostej, czasem wręcz prymitywnej grafice, stanowią jednak ciekawy element omawianego kontrkultu.

W nurt kontrowersyjnych cenzopap wpisuje się jeszcze akronim „JP2GMD”, którego rozwinięcie to „Jan Paweł 2 Gwałcił Małe Dzieci”. Przypisywanie Janowi Pawłowi II pedofilii jest dość częste w różnego rodzaju przeróbkach i memach, wiąże się z oskarżeniami Jana Pawła II o krycie pedofilii w Kościele katolickim. Zarzuty te, dość poważne, kładły się cieniem na postaci papieża, i kwestionowały jego świętość i doskonałość, obecne w „kulcie ogólnym”.

Jan Paweł II jako topos w wytworach kultury internetowej

Memy z Janem Pawłem II – w różnej stylistyce, bardziej lub mniej wulgarne, jedne wyszydające papieża, drugie będące całkiem wysublimowaną formą humoru – są nieodzowną częścią internetowych subkultur.

Rodzajów „memów z papieżem” jest wiele. Są te powstałe z wykorzystaniem popularnych szablonów, są i memy zupełnie nieschematyczne. W tej różnorodności istnieją jednak elementy wspólne, między innymi opisane wcześniej ukazywanie Jana Pawła II jako zbrodniarza czy pedofila, parafrazy jego popularnych słów, nawiązania do pewnej rozmowy papieża z dziećmi z programu *Ziarno*, liczba 2137, wreszcie Wadowice i kremówki.

Jednym ze schematów memów jest tworzenie rymowanek opartych na wzorze: „Ty Janie” + właściwy rzeczownik określający papieża + dalsza część, będąca niejaką puentą. Spójrzmy na kilka przykładów: „Ty Janie dziękanie – studentów skaranie”, „Ty Janie bananie – murzynów wielu karmicielu” (na grafice „żółta twarz” doklejona na końcówce banana), „Ty Janie Pawlaczu – do piwa otwieraczu”, „Ty Janie ukryty w złocie – wart całe krocie” (na grafice „żółta twarz” na tle sztabek złota), „Ty Janie DHL’u – paczek wielu niszczycielu” (na grafice papież ukazany jako kurier), „Ty Janie kasztanie – kolczasty szatanie” (na grafice twarz Jana Pawła II jako kasztan), „Ty Janie bratku – żółty kwiatku” (na grafice twarz papieża wklejona w bratki), „Ty Janie kisielu – mój słodki przyjacielu”, „Ty Janie messerschmicie – co plaże alianckie bombardowałeś o świcie”, „Ty Janie parmezanie – posypko na włoskie danie”, „Ty Janie banknocie – bez pokrycia w złocie” (inspiracją do stworzenia tego podpisu było wyemitowanie przez NBP pięćdziesięciozłotowego banknotu, na którym widniał Jan Paweł II).

3

4

Człowiek, który został papieżem. Czy aby na pewno?

5

Bywają memy oparte na rymowanych wersach, czy będące kompilacjami różnych kontekstów, na przykład: „Jan Kopernik II – wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię, tę Ziemię” (a grafika przedstawia dość znany portret Kopernika, tyle że z twarzą papieża), „Ty najwspanialszy Polaku wśród papieży – przedstawiony na kwadratowej macierzy, Rewelacja znad Bałtyku – papież Polak na patyku” (grafika ukazuje twarz Jana Pawła II doklejoną do loda na patyku), „A gdyby tak rzucić to całe papieżowanie i wyjechać w Bieszczady” (to podpis do zdjęcia ukazującego Jana Pawła II wypoczywającego w górach), „Wojtyła noga” (jako podpis do fotomontażu, w którym papież to motyl), „Jan Paweł II wielkim człowiekiem był” (grafika przedstawia wizerunek Jana Pawła II wklejony pomiędzy wieżowce; postać papieża jest tak wysoka, jak wieżowce) – tu możemy odnaleźć kontekst do słów profesora Bładaczki z *Ferdydurke* Gombrowicza: „Słowacki wielkim poetą był!”. Wielkości Słowackiego uczniowie podważać nie mogli, nie można się było Słowackim nie zachwycać – czyż Jan Paweł II nie stał się takim „Słowackim” właśnie?

Niektóre z memów są żartem nie tyle z papieża, ile z karykaturalnej formy kultu jego osoby, która przejawia się – opisywaną już zresztą – komercjalizacją postaci Jana Pawła II. I tak na przykład dywan z podobizną papieża doczekał się podpisu „Ty Janie dywanie – butów wielu czyścicielu”, a pięćdziesięciozłotowy banknot z papieżem opatrzony został tekstem „Ty Janie banknocie – bez pokrycia w złocie”. W nawiązaniu do tytułu filmu *Karol. Człowiek, który został papieżem* powstały memy, które pokazują, czym tak naprawdę został „Karol”. Poduszka z Janem Pawłem II i podpis „Karol. Człowiek, który został wypchany pierzem”, czy talerz, również z wizerunkiem papieża, z notką „Karol – człowiek, który został talerzem” są szyderą wymierzoną w kiczowaty kult.

Zamieszczone poniżej memy każą sądzić, że – jak w tytule artykułu – Jan Paweł II to papież, który stał się memem. W 2016 roku na portalu Facebook utworzo-

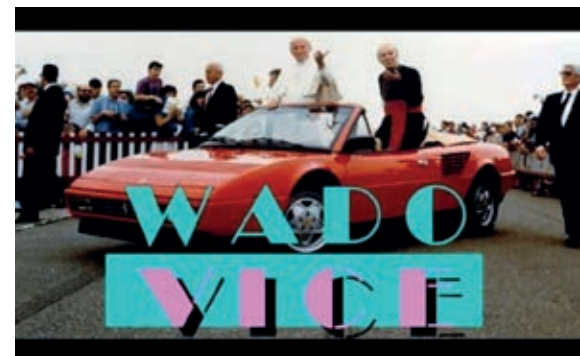
6

7

no nawet wydarzenie o nazwie „Mistrzostwa Polski w szkalowaniu papieża”. Czas wydarzenia ustawiono na 2 kwietnia 2017 roku na godzinę 21:37 (nawiązanie do daty śmierci papieża), a w postach publikowano cenzopapy. Zabawa internautów wywołała falę oburzenia, złożono nawet zawiadomienie do prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa. Prokuratura jednak nie dopatrzyła się przekroczenia prawa, a w internecie świętowano, że można „legalnie obrażać papieża”.

Wspomniane „Mistrzostwa” to nie jedyny internetowy projekt, który wpisuje się w trend „szkalowania papieża”. Na Facebooku istnieje sporo stron, które publikują memy z papieżem. Są to, na przykład, „Ale Papieża to Ty szkaluj”, „Warol Kojtyła”, „2137 Polubien dla Jana Pawła II”, „2137 news”, „Jan Paweł Drugi/wziął 6 baniek na szlugi”, „Codzienny stan zdrowia Jana Pawła II”. Do tego dodajmy związane z tematyką cenzopap grupy na Facebooku, wątki na Wykop.pl i obrazki w popularnych serwisach – Jan Paweł II w kulturze internetu zajmuje poczesne miejsce.

8

9

Postać Jana Pawła II jest inspiracją nie tylko dla twórców gier, filmików czy memów. Istnieje również nurt cenzomuzyki, czyli odpowiednio zremiksowanych w hardstyle'owym klimacie fragmentów przemówień Jana Pawła II czy też wypowiedzi w jakikolwiek sposób z nim związanych.

Album „Hardbass Wadowice” zawiera trzynaście utworów, między innymi „Barka”, „Dawaj Papaj”, „Inba w Watykanie”, „Arena Wadowice”, „JP2GMD”, „Domówka u Karola”. W utworze „Dawaj Papaj” przewijają się słowa „Annuntio vobis” i „Cardinalem Wojtyła”, wypowiedziane przez kard. Pericle Felici 16 października 1978 roku i fragment rozmowy z dziewczynką z programu *Ziarno*:

„ – A czy papież lubi małe dziewczynki z warkoczycami? – Z warkoczycami i bez warkoczyków też ujdą”. W albumie zatytułowanym „Vatican 2137” umieszczono utwory takie jak: „Wadowice Disco Fever” – wykorzystujący słowa Jana Pawła II wypowiedziane na wadowickim rynku w 1999 roku („Tu, w tym mieście, w Wadowicach wszystko się zaczęło”, „Tam była cukiernia... Po maturze chodziliśmy na kremówki”), „Trylogia 2137” czy „Papamobile Autodrive”, w którym zapętlono słowa Jana Pawła II: „Czy święci są po to, ażeby zawstydzać”, „Jan Paweł II, papież” i wspomniane już „Annuntio vobis” kardynała Feliciego. W kolejnym albumie, „2138”, znajdziemy między innymi utwory „Renegade from Vatican”, „Vatican Vice” czy utrzymane w nostalgicznym klimacie „Zostań z nami” (w której słyszymy słowa papieża „Żegnając się z Polską, pragnę was wszystkich, drodzy rodacy, serdecznie pozdrowić”, wypowiedziane na lotnisku w Balicach w 2002 roku) i „Odejście” (ten utwór kończy się wyciszającym się stopniowo skandowaniem tłumu „Zostań z nami”).

Powstał także wirus komputerowy inspirowany postacią papieża. „Watykańczyk”, bo tak się nazywa, powoduje, że na pulpicie pojawiają się memy związane z Janem Pawłem II, dziwne aplikacje i dokumenty (np. plik „Podziemia Watykanu”), nietypowe komendy, jak „Insert Kremówka”, w tle uruchamiana jest „Barka”.

„Jak mi dadzą, to jem!”

W 1991 roku Jan Paweł II spotkał się z dziećmi w studiu programu *Ziarno*. Zaaranżowano na wywiad, dzieci zadawały papieżowi pytania. Niby nic nadzwyczajnego, jednak odpowiedzi Jana Pawła II były na tyle nietypowe, że nagranie tamtej rozmowy stało się bardzo popularne i doczekało się wielu przeróbek, same zaś zwroty, których papież użył, weszły do języka użytkowników mediów społecznościowych.

Jak wyglądały te minidialogi dzieci z Janem Pawłem II?⁵

- Gdzie papież chciałby przenieść Watykan?
- A ktoś by go prznosił, taki ciężki.
- Czy to jest możliwe, żeby tańcem wielbić Boga?
- A można, jak najbardziej, jeszcze jak!
- Jak najlepiej się modlić?
- Tak jak Pan Jezus powiedział.
- Czy ojciec święty lubi być papieżem?
- Co mam robić!
- A czy papież lubi gumę Turbo żuć?
- Nie wiem, nie znam takiej gumy, nie dali mi nigdy.
- Czy papież jak był mały bił się z chłopakami?
- Może nawet z dziewczynkami też.
- Czy papież lubi szpinak?
- Jak mi dadzą, to jem.

Na poniżej zamieszczonych zrzutach ekranu możemy zaobserwować, jak użytkownicy portalu Facebook posługują się tymi zwrotami.

⁵ Dialogi zaczerpnięto z filmu zamieszczonego w serwisie YouTube na kanale MrDrozdowicz Konferencja prasowa z Janem Pawłem II – *Ziarno* 1991, <https://www.youtube.com/watch?v=3lOgy4cWCEY> [dostęp: 10.09.2019].

Godzina śmierci, godzina zabawy

Liczba 2137 to chyba jedna z niewielu liczb budzących tak czytelne skojarzenia. Skojarzenia z Janem Pawłem II, oczywiście. Rozszyfrowanie, dlaczego to akurat 2137 jest magiczną liczbą, nie jest trudne – godzina śmierci papieża to 21:37. W kontrkulcie zyskała miano „papieżowej godziny”. Na czym polega i jak przejawia się jej fenomen?

Mało jest postaci, których znamy tak dokładną datę śmierci. Można się pokusić o stwierdzenie, że Jan Paweł II to jedyna osoba, której godzinę śmierci zna tak wielu Polaków. Nie stało się to jednak samoistnie. W rocznicę śmierci papieża o 21:37 zbierano się na czuwaniach, odprawiano msze. Godzinę tę, z pozoru zwykłą, ubrano w wyjątkowe znaczenie. W 2010 roku powstał nawet film „Trzy minuty. 21:37”, który opowiada o przeżywaniu żałoby po śmierci Jana Pawła II.

„Papieżowa godzina” w kontrkulcie z symbolu zadumy nad odchodzeniem, stała się synonimem zabawy. To o 21:37 najlepiej dodać memy z papieżem czy „zaśpiewać” „Barkę” (pod postem o treści „O, papieska jest, śpiewajmy barkę” internauci w komentarzach dopisywali kolejne wersy pieśni).

Na tematycznych grupach i stronach na Facebooku poświęconych 2137 (np. „haha toż to papieżowa liczba” czy „2137 Gang”) użytkownicy dodają zdjęcia pokazujące, gdzie udało się im „spotkać” liczbę 2137 – jest to na przykład paragon na

14

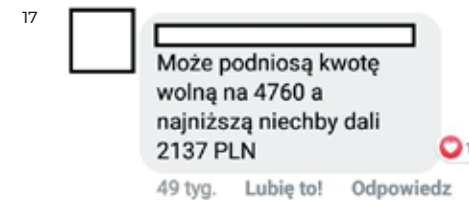
15

16

kwotę 21,37, 2137 polubień posta lub strony, 2137 odcinek serialu. W tworzonych postach 2137 staje się liczbą „rezerwową”, jest jak popularny „x” z podręcznika do matematyki. W hipotetycznych rozważaniach mamy rok 2137, coś waży 2,137 kg, ktoś zarabia 2137 zł, ktoś czekał na pociąg opóźniony o 21,37 minut. W internecie pisze się o 2137 odsłonie Brexitu, o 2137 głosowaniu nad kandydaturą Beaty Szydło na szefową jednej z komisji w Komisji Europejskiej, o 2137 odcinku tego, jak znów „Facebook nie działa”.

Zainteresowanie budzą sytuacje, gdy liczba 2137 pojawi się gdzieś przypadkowo: zakopana w 2017 przez PSS „Społem” Białostok kapsuła zostanie otwarta w 2137 roku; archeolodzy odkryli klamrę od pasa, która ma 2137 lat; Neil Armstrong spędził na Księżycu 21 godzin i 37 minut.

Ciekawa sytuacja miała miejsce w trakcie wyborów parlamentarnych w październiku 2019 roku. Podczas konferencji Państwowej Komisji Wyborczej, na której informowano o frekwencji na godzinę 12.00, podano, że frekwencja w województwie małopolskim wynosi 21,37%. Co więcej, na stronie PKW można było zapoznać się z frekwencją w poszczególnych gminach. Okazało się, że ta frekwencja w gminie Wadowice wynosiła dokładnie 21,37%! Ponadto 13 października przypadał XIX Dzień Papieski, co całej sytuacji dodawało dodatkowego „smaku”.

Po ogłoszeniu oficjalnych danych dotyczących frekwencji doszło do niewielkich korekt, frekwencja nie była już „papieska”, co nie zmienia faktu, że ten zbieg okoliczności dał dużą sposobność do żartów.

Jedna godzina, a dwa znaczenia. Tak różny jej odbiór. Można się albo modlić, albo żartować, że „Kiedy ranne wstają zorze – a Jan Paweł już nie może” (podpis jednego z memów).

„Żal odjeżdżać!”, czyli na zakończenie

Kwestionować świętość Jana Pawła II w Polsce nie jest łatwo. Ale może to nie o samo kwestionowanie świętości tu chodzi. Spoglądając na postać papieża Polaka przez pryzmat tego, jak jego wizerunek funkcjonuje w internecie, warto się zastanowić nad tym, co w nas po nim pozostało. Czy tylko pomniki i kremówka?

Na *szkalowanie papieża* wiele osób reaguje nerwowo i z oburzeniem – bo przecież można „obrażać tych, co na to zasłużyli sobie, ale nie naszego papieża polaka naszego rodaka wielką osobę i tak wyjątkowa i ważną”; „czepcie się stalina albo hitlera albo innych zwyrodnialców a nie czepiacie się takiej świętej osoby jak papież jan paweł 2”; „wez pomyśl sobie ile papież zrobił, on był kims⁶”. Nie dopuszczamy myśli o tym, że można zanegować autorytet Jana Pawła II. Ale czy ten autorytet nie został już zanegowany? I to przez tych, którzy tak ochoczo go bronią.

Żarty z papieża są tylko żartami z papieża. Ot, wyśmianie rozdmuchanego kultu. Młodzieżowa – choć coraz częściej już nie tylko młodzieżowa – kontra do tego, co dzieje się w „świecie dorosłych”. Społeczny bunt. Natomiast ci, którzy głośno mówią o obrazie uczuć religijnych, gdy widzą cenzopapy, którzy stawiają sobie Jana Pawła II jako wzór, a jednocześnie jego nauczanie traktują wybiórczo, którym papież kojarzy się z kremówką, kajakami i górami, zamiast składać doniesienia, powinni zastanowić się nad tym, co tak naprawdę znaczy dla nich Jan Paweł II – może zrozumieją, dlaczego papież stał się memem.

Obedrzeć Jana Pawła II z całunu mitów. Niełatwe zadanie. Ale konieczne.

⁶ Cytaty pochodzą z pasty „O Rozumie i Godności Człowieka”, która jest tekstem oburzonego na szkalowanie papieża internauty w wieku zapewne bardziej dojrzałym. Pisownia oryginalna.

Źródła ilustracji:

1. https://www.wykop.pl/cdn/c3201142/comment_Clfks96OztyvuEursuaHPmhjGigkyZBQ.jpg
2. <https://www.deviantart.com/mikolaj1984/art/jp2gmd1-604113960>
3. https://www.reddit.com/r/JanieBananie/comments/an26f3/ty_janie_ukryty_w_zlocie/
4. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=139218983841104&set=g.384690201704516&type=1&theater&ifg=1>
5. <http://www.poznajmemy.pl/2010/internet-obraza-papieza/>
6. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=199828631028202&set=g.384690201704516&type=1&theater&ifg=1>
7. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=166891224468671&set=p.166891224468671&type=3&theater>
8. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=166892581135202&set=p.166892581135202&type=3&theater>
9. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=166892154468578&set=p.166892154468578&type=3&theater>
10. <https://www.facebook.com/groups/730345643766832?view=permalink&id=1559506947517360>
11. <https://www.facebook.com/groups/730345643766832?view=permalink&id=1340415342759856>
12. <https://www.facebook.com/groups/730345643766832?view=permalink&id=1272360592898665>
13. <https://www.facebook.com/kremufka2137/photos/a.1274819505942875/1948505008574318/?type=3&theater>
14. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2307754045978067&set=g.384690201704516&type=1&theater&ifg=1>
15. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=960534920948662&set=g.384690201704516&type=1&theater&ifg=1>
16. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=140404040387588&set=g.384690201704516&type=1&theater&ifg=1>
17. <https://m.facebook.com/groups/730345643766832?view=permalink&id=1385739928227397>
18. <https://www.facebook.com/groups/115562148511289?view=permalink&id=2033893003344851>
19. <https://www.facebook.com/groups/730345643766832?view=permalink&id=1485102711624451>
20. <https://www.facebook.com/groups/1145487268916435?view=permalink&id=1417793035019189>